

Betydningen av kvensk i Nordreisa

Velkommen til Nordreisa og tusen takk for invitasjonen. Det er veldig hyggelig å få treffe dere og setter pris på at dere ønsker å høre mer om kvenene.

Vi bor midt i en veldig spennende region med en mangfoldig kultur der kvensk språk og kultur er en naturlig del.

Mange av oss i Nordreisa har røtter til kvensk språk og kultur. Vi er et produkt av tre stammers møte, kvener, samer og nordmenn. For noen er dette velkjent, mens det for andre er en historie som fortsatt er ukjent.

Vi har også en forhistorie til sammenligning med krigen i Ukraina. Våre forfedre flyktet fra en krig med Russland under Den store nordiske krigen på begynnelsen av 1700-tallet som tappet store deler av befolkningen i Nord-Sverige og Finland. Andre årsaker til at folk utvandret var en rekke uår med feilslåtte avlinger som tvang folk til å flytte. Rykter om godt fiske i Nord-Norge ga håp. De kombinerte ofte landbruk med fjordfiske og laksefiske i elvene. Kvenene etablerte i noen av de beste landbruksområdene i Nord-Troms og Finnmark. I 1875 utgjorde kvenene 8% av befolkningen i Troms og 25% i Finnmark.

Det er med stolthet at vi i dag snakker om tre stammers møte. Det har ikke alltid vært slik skal vite. Fortsatt på 50-tallet fantes det vitale kvenske språkmiljøer i Troms og Finnmark. Men samisk og kvensk var forbudt i skolen frem til 1960. Fornorskningspolitikken fungerte. I dag er det svært få morsmålsbrukere igjen. Nå er heldigvis kvensk språk og kultur i ferd med å løftes frem i lyset og får en mer naturlig plass i samfunnet vårt.

Kvenene er anerkjent som en nasjonal minoritet, men det er en likevel få som har kjennskap til kvensk kultur, språk og historie. Det har vært en kultur som har vært usynlig og stigmatisert og satt under hardt fornorskningstrykk gjennom 100 år. På 70-tallet endret synet seg på minoritetskulturer både nasjonalt og internasjonalt, noe som bidro til en sterkere bevissthet om samisk og kvensk språk og kultur i Nord-Norge.

I Nord-Trom har vi etablert viktige institusjoner som Halti Kvenkultursenteret og Nord-Troms museum som daglig bidrar til en sterkere bevissthet om samisk og kvensk språk og kultur. Nordreisa bibliotek er også en viktig bidragsyter til dette arbeidet. Og så har vi Kvääniteatteri under etablering, vårt egne kvenske teater.

Vil nevne andre viktige milepæler:

- Det er utgitt flere kvenske bøker. Vil fremheve Bente Imerslund sin bok om «Finske stedsnavn i Nordreisa» (utgitt 1993) og «Kvenske personnavn i Nordreisa» (utgitt 2008)
- I 2007 arrangerte Nordreisa kommune verdens første kvenkulturfestival når daværende «Baaskifestivalen» gikk av stabelen. Fra 2010 ble festivalen gjennomført i en desentralisert form med arrangementer i alle seks Nord-Troms kommuner.
- I 2009/10 ble Halti kvenkultursenter IKS stiftet som et interkommunalt selskap med kontorsted i vertskommunen Nordreisa kommune. Eies av de seks Nord-Troms-kommunene.
- I 2015 fikk Halti kvenkultursenter midler over statsbudsjettet for første gang.
- I 2017 ble tidenes første kvenspel, Kyläpeli, arrangert som friluftsspel i Reisadalen.
- I 2017 vedtok Nordreisa kommune skrivemåten på samiske og kvenske bygde og grendenavn, som senere har kommet opp på skilt.
- I 2018 fikk Nordreisa kommune godkjent søknad om trespråklig kommunenavn, fastsatt i statsråd.
- Den 8. februar i 2018 vedtok kommunestyret i Nordreisa å stille seg bak høringen om Reisadalen som et Kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse (KULA-område) – «Et kvensk landskap».
- I 2019 ble Tørfoss kvengård/Kuivakoski og Gammelskolen i Sappen/Sapen vanhakoulu fredet som kvenske kulturminner i tråd med Riksantikvarens strategi for nasjonale minoriteter. «De første fredede kvenske kulturminner av sitt slag i Troms», ifølge Nord-Troms museum.
- Den 17. september 2022 skal Kvääniteatteri, som for tiden er under stiftelse, ha urpremiere på sin første oppsetning «Det usynlige folket» på Halti kulturscene. Teateret har mål av seg å få status som et nasjonalt kventeater.
- Nordreisa kommune har vedtatt å gå inn som eier i Kvääniteatteri.
- Innfallsporten (Visitor point) til Reisa nasjonalpark bærer det kvenske navnet Ovi Raishiin 'døra til Reisa (nasjonalpark)'.
- Nordreisaskolen tilbyr kvensk. Det var 74 elever (ca 20%) ved den offentlige grunnskolen som hadde kvensk/finsk og samisk skoleåret 2020-2021. (Kvensk 4 elever, samisk 2. språk 54 elever, finsk 10 elever og samisk 1. språk 6 elever).
- Nordreisaskolen har egne lærere som underviser i samisk, finsk og kvensk.
- Alle som underviser har utdanning som pedagoger og har formell kompetanse i sine språk.
- Alle skoler markerer kvensk dag i tillegg til kommunens markering av dagen i kultursalen.
- Storslett skole har i samarbeid med kultur fått til en fast ordning for elever på 8. trinn med spelet Kyläpeli. Her får elever møte profesjonelle kunstnere og delta i arbeidet med spelet.

- Skolene sender ut skriftlig informasjon til alle foresatte om språkopplæring på skolene. Informasjon sendes ut hvert år og det er påmelding med underskrift fra foresatte. Informasjon til foresatte er det viktigste tiltaket for å få flere elever til å velge **kvensk** i grunnskolen.
- Kommunen har vedtatt bruk av **kvensk** flagg 16. mars i flaggreglementet.
- Halti kvenkultursenter, i samarbeid med Kvensk institutt som er nasjonalt senter for kvensk språk og kultur, tilbyr kvensk språkdusj til barnehager i Nordreisa (tilbud til over 100 barn) Det er Utdanningsdirektoratet som finansierer dette gildet.
- I tillegg blir barn og unge aktivert på fritiden gjennom foreningen Itu teaterforening og Itu barneteater, der de får kjennskap til kvensk kultur og historie, men også språket.

Informasjon, fremsnakking og god omdømmebygging for det **kvenske** miljøet i Nordreisa og Nord-Troms er viktig for å bevare denne unike kulturen som tjæramilebrenning, tømmerhogst, badstu, båtbygging, navneskikker, elvespråket og andre begreper tilknyttet natur og kulturen samt sang- og fortellertradisjonen.

Som er resultat av tre stammers møte, hvis man kan si det slik – med både samiske, kvenske og norske forfedre, så er det viktig for meg å bli kjent med våre forfedres kultur og historie, og at dette blir viderefremmet til våre barn og besøkende.

Identiteten vår er blitt formet av kulturmangfoldet som har smeltet sammen i løpet av mange generasjoner av kvener, samer og nordmenn. Det er helt unikt for regionen og det skal vi være stolte av.

Kvensk er en ressurs for hele samfunnet. En sterk identitet fremmer selvtillit og skaperkraft. En god framtid i regionen bygger vi på vår felles historie og at vi tar alle ressurser i bruk.

Ordfører Hilde Nyvoll